

november 97

2 Ledare

3 Det är vi som gör
Mångfalden3 Biologisk mångfald i
statsbudgeten5 Fokus på sjöar och
vattendrag vid
SBSTTA-mötet6 Magra framsteg vid
UNGASS6 EEA-rapport om
genomförandet av
konventionen om
biologisk mångfald7 EU-strategi om
mångfald på gång8 Biologisk mångfald och
underifrånperspektivet

11 Noaks ark i Timrå

14 Naturen själv enfaldig
eller mångfaldig?14 Förslag till nya
nationella miljömål16 Policy kring främmande
arter presenterad*klicka på länkarna*

Biologisk mångfald och underifrånperspektivet

En lokal agenda 21-process pågår i praktiskt taget alla kommuner i landet. Hur går det att integrera bevarande av biologisk mångfald i detta arbete? Hur anlägga ett underifrånperspektiv? I följande artikel berättar Peter Nolbrant, Agenda 21-samordnare, om arbetet i Svenljunga kommun.

I agenda 21-arbetet talar man om att det krävs underifrånperspektiv, delaktighet och helhets-syn för att nå en hållbar utveckling. I agenda-dokumentet kan man uttryckligen läsa att medborgare bör få större inflytande i både beslut och planering på lokal nivå. För att få långsiktigt hållbara förändringar är deltagandet och engagemanget från människor en förutsättning. Att dessa bitar är viktiga råder enighet om, men hur man konkret och medvetet arbetar med att ge ordet underifrånperspektiv en innebörd är svårare. Hur kan man få underifrånperspektiv - denna grundbult för Agenda 21 - i arbetet med biologisk mångfald? Hur kan man öka engagemanget för naturvårdsfrågor? Hur kan man få in naturvård som en del i en helhetsbild av den hållbara framtiden?

Inifrånperspektiv

I Svenljunga vill vi byta ordet "underifrånperspektiv" mot "inifrånperspektiv". För att kunna tala om underifrånperspektiv eller gräsrotsperspektiv måste vi ju var och en bli klar över vad det egentligen är för en framtid som vi innerst inne vill ha. Det gäller också att känna tillit till sin egen förmåga och att ta sina egna känslor på allvar. Vi behöver finna de framtidsbilder som verkligen berör oss och som därför ger inspiration och handlingskraft till förändringar i riktning mot hållbarhet. Detta är inget snabbt och enkelt arbete men just därför är det viktigt att vi startar nu och ger oss själva och varandra tid och utrymme för arbetet. De grundläggande förhållningssätt som vi använder i

agendaarbetet i Svenljunga kommun tror vi även är viktiga för den framtida naturvården.

Lokala möten

I Svenljunga har agendaarbetet startat genom att idé- och visionseminarier ordnats i 12 byar - ca 1 200 deltagare har räknats. Mötena arrangeras av byalag och föreningar. På varje ort ordnas en serie av tre möten. Under första mötet visas en tio minuter lång film som gjorts i byn och som visar ansikten, miljö- och naturbilder från orten. Detta blir ett sätt att se sin hemmiljö med nya ögon. Efter filmen inbjuds man att göra ett "tankehopp" in i den framtid du innerst inne vill ha! Hur ser den ut? Beskriv den! Under en timmes intensivt arbete, för sig själv och i dialog med andra, skriver var och en ner en bit av denna framtid på ett papper som samlas in för sammanställning. Dessa sammanställningar berör samhällets alla områden - även den biologiska mångfalden. Det är spännande att visionerna klart pekar mot en hållbar utveckling och att man får en helhetssyn. Under möte två samlas man i mindre grupper där man tar fasta på de delar i visionerna som man har gemensamt. Att finna dessa gemensamma visioner är mycket viktigt för att finna den handlingskraft och de förändringar som behövs. Det tredje mötet innebär att man i grupper tar fram en "framtidshistoria" som länkar samman visionen med nutiden. Man ser på så sätt vilka händelser som ligger närmast i tiden och som man kan starta med redan idag. Just nu har tre byar kommit igång med att ta fram utvecklings-

planer för orterna med utgångspunkt från idéseminarierna och ytterligare fyra står i begrepp att börja. Utvecklingsplanerna kommer så småningom att ligga till grund för kommunens planering. I utvecklingsplanen finns egentligen inga begränsningar vad gäller innehåll eller det geografiska områdets storlek. För att få med idéer om t ex naturvård och hur maten ska produceras måste ju planerna kunna gå utanför själva tätorterna. Det väsentliga är att innehållet berör och är angeläget för invånarna.

"Kornknarren är tillbaka"

Vad kommer då fram i byarnas visioner? Ett sammanfattande ord skulle kunna vara - närhet. Det handlar om närhet mellan människor - gemenskap, dialog, samarbete och naturliga mötesplatser där samtalen kan fortsätta. Det handlar också om ett närsamhälle där service, arbete, skola och produktion finns på nära håll och där kretsloppen kan slutas. En mycket påtaglig vision som återkommer hos alla byar är en levande landsbygd och ett öppet odlingslandskap där gårdarna brukas och där djur betar. Citaten ur visionerna kan låta så här; "Åkermarken odlas, kulturlandskapen lever, ingen jord får växa igen och boskap betar på markerna", "Vi äter lokalt odlad mat", "Landskapet är öppet och naturskönt med åkrar, ängar, hus och bondgårdar", "Det används inga bekämpningsmedel eller någon konstgödsel och mycket lite antibiotika". Dessa visioner är en förutsättning för de naturvärden som finns i odlingslandskapets ängar, hagar, stenmurar, småvatten, solitärträd m m. Visionerna handlar mycket om livskvalitet. Man skriver inte om bättre hushållsekonomi eller bättre materiell standard. Tvärtom beskrivs en längtan efter färre prylar, lägre konsumtion, kvalitet istället för kvantitet, en ren miljö och en rik levande natur. Några korta citat ur visionerna; "Det går betande djur på blommande ängar och vi hör mycket fågelsång", "Vi har gröna skogar med mossor och lavar, insekter och andra djur",

"Kornknarr, jungfrulin och kattfot är tillbaka", "De utrotningshotade arterna har nu fått en chans att överleva". Mycket av det som man beskriver ryms inom begreppet biologisk mångfald. Naturvårdsfrågorna finns med i visionsarbetet och den biologiska mångfalden finns som en del i en helhetsbild av ett framtida samhälle. Framtidsbilden har inte tagits fram av några "experter" utan har skapats av invånare genom ett inifrånperspektiv. Samtidigt har den nödvändiga dialogen mellan människor och mellan invånarna och den kommunala organisationen startat.

I byarnas utvecklingsplaner kommer troligen naturvård att vara en viktig del. Vi ser dessutom genom dialogen möjlighet till samverkan mellan fastighetsägare, byalag, naturskyddsföreningen, i övrigt intresserade personer och kommunen. Genom framtagande av visioner och utvecklingsplaner kan det uppstå samarbetsprojekt kring biotopförbättringar, naturanpassade brukningsmetoder, miljöövervakning m m där frivilliga insatser kan bli en viktig del. Genom ökat ansvar och deltagande höjs även kunskapsnivån hos människor som medverkar.

Mångfaldens princip

Det engagemang som finns för en rik natur, blommande ängar med mycket insekter, fågelsång, odlingslandskap, rent vatten och andra naturvärden kan genom den påbörjade dialogen mobiliseras. Ett lokalt engagemang och intresse för "biologisk mångfald" måste tas till vara och är en förutsättning för att vi på lång sikt ska kunna bedriva en effektiv naturvård. Även inom naturvärden måste vi fundera på vad ett inifrånperspektiv innebär och vilka möjligheter som det ger. På samma sätt som allt framtidsarbete startar den framtida naturvärden i var och ens tankar och visioner. Vi i Svenljunga tror att visionsarbetet som prövats i kommunen är en viktig utgångspunkt även för naturvärden.

Det är en mycket spännande tanke att mångfaldens principer för en hållbar utveckling gäller för livets alla områden; arter, ekosystem, kultur, näringar, utbildning, idéer etc. I ett visionarbete som utgår från var och ens egna visioner, och som syftar till att i en dialog utveckla dessa, ges goda förutsättningar att utveckla mångfalden samt att upptäcka betydelsen av och vara öppen för denna.

Vill du veta mer?
Kontakta Peter Nolbrant
tel 0325-184 34, fax 0325-185 01

Vargstammen måste få växa

Naturvårdsverket har tidigare under hösten sänt ut ett remissförslag till åtgärdsprogram för varg. Det innehåller en genomgång av vargens utbredning och status, dess ekologi och hotorsaker. Åtgärdsprogrammet föreslår också mål för den framtida vargstammen i landet: som ett mål anges att stammen ska kunna växa till nivån 15 par eller kanske hundra individer. Beståndet ska i princip finnas utanför renskötselområdet. Hur lång tid det kommer att ta att komma upp till denna nivå går inte att ange. Det kortsiktiga målet är att låta vargstammen växa. Skydds jakt är en fråga som måste prövas från fall till fall.

Programmet redovisar även behov av åtgärder; exempelvis forskning, övervakning, skadeförebyggande åtgärder, lagstiftning, information och internationellt samarbete. Programmet har även uppskattat behovet av medel för att genomföra de redovisade åtgärderna.

Mer information:
Anders Bjärvall, Naturvårdsverket
e-post anders.bjarvall@environ.se

Kompensera mera

- Skyldighet för exploatör att kompensera för alla ingrepp i skyddade områden
- Även skyldighet att kompensera i andra områden med särskilda värden från miljösynpunkt om ingreppet innebär "en betydande förlust av miljövärden"
- Kompensationen bör i första hand ske genom att miljövärden nyskapas; i andra hand genom att exploatören i stället ser till (och finansierar) att ett motsvarande område skyddas och vårdas.

Så kan Bertil Bengtssons utredning om kompensationskrav som presenterades efter sommaren sammanfattas. Bengtsson har haft Miljödepartementets uppdrag att belysa denna fråga närmare. Bakgrunden till utredningen är ett förslag i Boverkets aktionsplan för biologisk mångfald.

En viktig punkt är att förslaget genomförande inte får medföra att tillstånd ges till en viss exploatering om detta skulle ha vägrats från andra synpunkter. Kompensationssystemet får kort sagt inte innebära sämre tillåtlighets- och lokaliseringsprövning. Utredningen lämnar även förslag till ändringar i förslaget till miljöbalk. Om det blir verklighet får vi se när propositionen om miljöbalken presenteras.

Departementsskrivelse: Kompensation för förlust av miljövärden. Ds 1997:52.

"Citerat"

"För den som menar allvar med utfästelserna om att den biologiska mångfalden ska skyddas är Statsrådsberedningens ekonomiska prioriteringar helt obegripliga. Istället för att rädda det som ännu kan räddas låter man pengarna strömma ut till okända och oprövade projekt".

Ledare i Dagens Nyheter
11 augusti 1997